

NIEUWSBRIEF

Secretariaat:
Verzetsstraat 76
2912 CV Nieuwerkerk a.d. IJssel
Tel. 0180-314870
e-mail adri.den.boer@geo-info.nl
Rekening NL89 RABO 0345 2942 03
Oudheidkamer: 's-Gravenweg 6a
(tel. 0180-312228)
Museumnummer 1215
Internet-adres:
www.hvnweb.nl

No 82 - SEPTEMBER 2019

HISTORISCHE VERENIGING

NIEUWERKERK AAN DEN IJSSEL

**Open zaterdagmiddagen Oudheidkamer (14-17 uur):
5/10, 2/11, 7/12, 4/1, 1/2, 7/3, 4/4, 2/5 en 6/6**

Groenendijkhuisje van bewoner/schilder Gerrit van Bruggen, al afgebeeld op Nieuwsbrief 59 en 62, nu als aquarel van W.M. Strörmann uit 1944 (collectie hhs van Schieland en de Krimpenerwaard), zie pag. 4.

VOORWOORD

Eén van de doelstellingen van onze vereniging is 'het aanleggen en beheren van een collectie historische voorwerpen, het stichten, instandhouden en beheren van een oudheidkamer en/of museum'. Concreet betekent dit dat wij wekelijks een aantal werkzaamheden moeten uitvoeren, zoals de conservatie van de vele verkregen objecten en de in de vorige en in deze Nieuwsbrief beschreven landbouwwerktuigen. Ook het onderhoud en het beheer van de oudheidkamer vergt de nodige tijd. Er moet dus, vooral op donderdagmorgen, veel werk worden verzet. We hebben daarvoor meer menskracht (dus ook dames!) nodig. Wij hebben een aantal trouwe vrijwillig(st)ers, maar omdat enkelen al een dagje ouder worden, is het noodzakelijk dat zij op korte termijn versterking krijgen voor bepaalde werkzaamheden, waardoor de continuïteit van deze werkzaamheden gewaarborgd blijft. Vandaar, beste leden, deze dringende oproep:

Mocht u, of iemand die u kent, het leuk vinden om:

- *de donderdagse onderhoudsploeg (9-12 uur) te ondersteunen bij het beheer en het onderhoud van de Oudheidkamer;*
 - *historische objecten op te knappen of te inventariseren (bijvoorbeeld: de schoolplaten);*
 - *als gastvrouw of -heer op te treden tijdens de 'open middagen'...*
- meldt u zich dan aan bij één van de bestuursleden (zie achterin) of kom een keer langs op donderdagmorgen in de Oudheidkamer.*

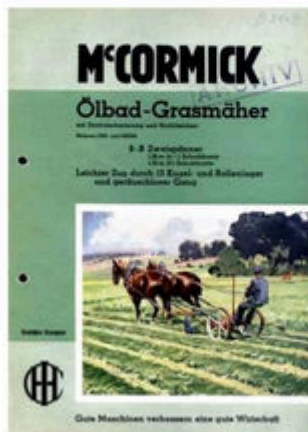
Zoals de vele voorgaande brieven ziet ook deze nieuwsbrief er weer verzorgd uit (dit jaar volledig in kleur). Redacteur Adri den Boer en vormgeefster Mieke den Boer-Snoei hebben er weer een mooi boekje van gemaakt!

Naast de gebruikelijke rubrieken wordt aandacht geschonken aan de opening van de door Johan Knoester samengestelde expositie 'Een Duitse Waterlinie'. Wij nodigen u van harte uit deze expositie te bezichtigen tijdens één van de open middagen. Ook de nieuwe burgemeester zal voor een bezoek daaraan worden uitgenodigd! Hij kan dan tevens een aantal objecten van de weggefuseerde gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel bewonderen, die onze vereniging van Zuidplas ontving naar aanleiding van de sloop van het oude Raadhuis.

Verder wijs ik u nog op het genomen besluit dat, naast het lidmaatschap van één persoon, meerdere personen op één huisadres lid kunnen worden tegen een contributietarief van €7,50!

*Met een vriendelijke groet, Kor van der Glas,
wnd voorzitter*

Maaien en in zwaden afleggen (zie pagina 14)

BESTUURSZAKEN

TERUGBLIK ALGEMENE LEDENVERGADERING, 18 APRIL 2019

Zo'n twintig leden stelden op 18 april de jaarstukken 2018 vast. Als leden van de kascontrolecommissie 2019 werden benoemd: Rob Stolk (de plaatsvervanger van 2018) en Frans van Es. Plaatsvervanger voor 2019 werd Hans Visser. De bestuursvacature werd vervuld door de verkiezing van Brord van Westing. Bestuurslid Piet Fokker werd herkozen. Enkele oudere *Nooit Gedacht*-filmpjes van DIGRO (ook op de website) werden gezamenlijk bekeken. Er werd een contributietarief van €7,50 ingevoerd voor tweede en volgende leden per huisadres.

EVALUATIE SUBSIDIEBELEID EN CULTUURVISIE 2019-2022

Die beide onderwerpen stelde de gemeenteraad van Zuidplas in juni vast. Inbreng van de HVN-secretaris in cultuurhuis Swanla werd verwoord tot in de raadsvoorstellen toe:

Historische Vereniging Nieuwerkerk a/d IJssel geeft aan dat het volgens hen correct lijkt om een deel van de subsidie expliciet te benoemen als 'bewaarloon'. Dit punt heeft de HVN overigens ook nog met een presentatie geïllustreerd tijdens de informatieavond op 6 mei 2019. Volgens de vereniging krijgen alle (potentieel) gesubsidieerde historische verenigingen veel historische objecten van gemeenten om namens de gemeente in bewaring te houden ('bewaarloon'). ► Voorgesteld wordt dit punt mee te nemen in het volgende gesprek met de HVN over de resultaatafspraken.

(De raad nam dit over en we zien ernaar uit!)

In de nieuwe Cultuurvisie van de afdeling Samenleving wordt onder andere de HVN wel genoemd, zie www.zuidplas.nl. (Verder zegt bijvoorbeeld de site www.hollandscheijsselaltijdanders.nl: 'Opmerkelijk is dat de ontwikkeling van het gemeentelijk eigendom, rijksmonument steenovens Klein Hitland aan de Hollandsche IJssel, dat als parel wordt gezien als het gaat over toeristisch/recreatieve aantrekkingskracht, niet is meegenomen in de beleidsvisie.')

Verwezen is ook voor 'onderdelen als archeologie, gebouwen en objecten, cultuurlandschap' naar de nog komende eerste Erfgoedvisie van de afdeling Ruimte! De laatste komt er nog in deze collegeperiode.

Omdat een SP-raadslid bij de Cultuurvisie een Zuidplas-volkslied wilde en kennelijk niks wist van het in 2010 al aangeboden Zuidplaslied 'Parel achter de dijken', zette de HVN dat maar op haar website (onder *Historie&beeld*).

BIJ STREEKARCHIEF MIDDEN-HOLLAND (NIET IN CULTUURVISIE)...

...gaven de jaarrekening 2018 en de begroting 2020 geen problemen. De stijging van de gemeentelijke bijdrage is een gevolg van de wettelijke overdracht van wel 104 strekkende meter archief van de rechtsvoorgangers van Zuidplas (uit een privaat voorlopig archief in Alphen). Meer volgt!

FEEST-IDEETJES

De HVN biedt u als lid/donateur een rondleiding in de Oudheidkamer aan (€20 per uur plus evt. koffie/thee). Informatie bij wvd voorzitter Kor van der Glas.

WELKOM AAN DE NIEUWE LEDEN...

- Mevr. A.P. Fokker-de Jong, 2914 CG
- N. den Toom, Koerillen 17, 2904 VL Capelle a/d IJssel

Werf ook een lid!

'ORAL HISTORY' VAN HVN-LID OVER BOMEN VAN HITLANDSELAAN...

De vorige keer dat de (nog particuliere) monumentale bomen aan de Hitlandseleen werden afgezaagd was in WOII. Vader Hendrik van Dick Speksnijder ging toen door met kappen van de boomstronken voor de kachel thuis aan de Kerklaan. Agent Rokus Fonkert, die woonde aan de andere kant van het Raadhuis aldaar, sprak hem bestraffend aan, maar zei óók: 'Je weet me te wonen'...! Dick weet nog goed dat zijn vader 's avonds met brandhout naar buurman Fonkert toog...! (Deze werd begin 1945 bij een overval van het Rotterdamse verzet aan de Hoofdweg-zuid doodgeschoten. Zijn grafsteen is nog op de Oude Begraafplaats te zien.)

'ZUIDPLAS GEWOON GRENZELOOS' VERVANGEN: VLAG NU HISTORIE!

"Op 25 maart [2014] is door Communicatie van Zuidplas gevraagd of de HVN de vlag van hún gebiedspromotie bij de Oudheidkamer van een raadslid in ontvangst wilde nemen. 26 maart is dat graag bevestigd. Bij brief van 8 augustus kreeg de HVN de vlag per post. ('Omdat niet elk raadslid heeft meegedaan aan deze actie, zijn er enkele locaties niet bezocht.')", aldus HVN-nieuwsbrief 67 van oktober 2014. In mei 2019 mailde een 'Branding & Marketing communicatieadviseur (a.i.)' van de gemeente dat men de 'branding' van Zuidplas weer een 'boost' wilde geven! *BeleefZuidplas.nl* werd in juli gepresenteerd. Natuurlijk ook weer met een propositie van de HVN-Oudheidkamer! *'Watertuin van de Zuidelijke Randstad'* is nu het motto: het staat passend voorop deze Nieuwsbrief.

INBURGERINGSCERTIFICATEN UITGEREIKT IN OUDHEIDKAMER

Wel 26 personen kregen op 6 mei in de Oudheidkamer van wethouder Jan-Willem Schuurman van Zuidplas het inburgeringscertificaat uitgereikt. De meesten hadden daarvoor ook een rondleiding gekregen van de HVN-secretaris!

NIEUWE STRAATNAAM 'HOOGENDIJKLAAN'

Op advies van lid Adri den Boer stelde de straatnaamcommissie aan B&W het vernoemen voor van de steenbakkersfamilie Hoogendijk op Ver Hitland. Die had daar buitendijks vanaf 1782 een steenplaats met twee ovens. Vanaf 1884 was die van **Arie Marinus Hoogendijk**. Hij kwam al voor in de vorige Nieuwsbrief, bouwde (binnendijks) een eigen kerkje en onder hem stopte rond 1910 het (laten) steenbakken! De straatnaam was nodig voor een nieuwbouwplan. B&W besloten er in juni toe, mooi. Historisch vernoemen wordt vervolgd!

WISSELEXPOSITIES

oudheidkamer-expositie 'EEN DUITSE WATERLINIE'

Deze tentoonstelling werd in april geopend door loco-dijkgraaf drs Toon van der Klugt (in mei werd hij dijkgraaf). Deze historicus bekende vóór de uitnodiging om te openen nog nooit van deze waterlinie te hebben vernomen! Aan hem werd ook HVN-nieuwsbrief 81 (100% kleur!) overhandigd. De expositie in de herdenkingstijd van WOII loopt tot in 2020.

Loco-dijkgraaf Toon van der Klugt en samensteller Johan Knoester

Op en in dit nummer zijn ook weer Nieuwerkerkse aquarellen van W.M. Strörmann uit 1944 te zien, gemaakt voor het hoogheemraadschap. De twee aquarellen zijn van het 'trapgevelhuisje' aan de Groendijk, toen nummer 44.

Kunstschilder Gerard van Bruggen kwam hier in 1939 wonen en bouwde het pand al vóór 1944 naar achteren uit. Hij en zijn vrouw hadden in WOII tijdelijk Joodse onderduikers in huis. De oud-Rotterdamse Joodse familie Heijermans kan er wel van rond 1930 hebben gewoond, zoals staat in het boekje *Een blik terug op Ver Hitland* van Jan Schutter. Maar daarin klopt niét: 'Toen na 1945 deze mensen niet meer terugkwamen kwam de familie Verbruggen' (moet zijn: Van Bruggen). Dat die familie er ná 1945 kwam wonen nam het boekje 'de Olifant en de dames Bloot' van hem over. De naam Heijermans staat nu terecht ook niet bij de gedenknaald. (Zie voor veel meer over dit huisje de Toen & Nu's in *Het Kanaal* van 7-1-2009 en 2-11-2011.) Het pand is rond 2000 vervangen. Vóór 1930 woonde hier de kluisenaar-visser Ewout Verhoek. Hij kwam met foto's in de media, ondanks zijn bord: 'Waarschuwing, hier liggen voetangels en klemmen'. In het boekje *Nieuwerkerk aan den IJssel in oude ansichten* uit 1973 van gemeente-ambtenaar Helmstrijd staat een foto van hem uit 1928. (De auteur beheerde de gemeentelijke fotocollectie, die nu op het streekarchief is.)

De HVN-Oudheidkamer heeft van dit huisje een tekening die Gerrit van Erkel er als leerling van Gerard van Bruggen van maakte! En wat die bewoner/schilder Gerard van Bruggen betreft: op dezelfde kleine zolder in de Oudheidkamer hangt van hem een schetstekening van Klein Hitland!

*Polderzicht van zijkant van Groenendijkhuisje van toen bewoner/schilder
Gerrit van Bruggen, aquarel van W.M. Strörmann uit 1944
(coll. hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)*

Laatste Waarschuwing

De Besturen van de navolgende Polders: Prins Alexander Polder, Zuid-Plas Polder, Gecombineerde Polders van Capelle a.d. IJssel, Polder Esse, Gans en Blaardorp te Nieuwerkerk a.d. IJssel, Kortland- en Kleinpolder te Nieuwerkerk a.d. IJssel, achten het hun plicht de bevolking met klem te wijzen op de ernst van den huidige toestand.

Wat toch is het geval?

Het enorme werk aan de waterkeerende kade, omtrek Middelwetering, vordert veel te langzaam. Is zelfs nog niet voor de helft voltooid, terwijl de gestelde tijd verstreken is. Geen enkele toezegging van tijdsverlenging is ontvangen, zoodat nog heden het water kan binnen stroomen.

Bij heropening van de spoorbruggen volgt onherroepelijk volledige inundatie, terwijl - met uitzondering van de bevolking aan den IJsseldijk -

evacuatie onvermijdelijk zal zijn.

*Bekendmaking over de inundatie uit 1944
(archief hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)*

Foto uit mei 1945 van de bekende Geertruida-Hoeve, 1e Tochtweg 25. Deze foto kwam van Alfred (van Jan van Willem) Reijm uit nu Stolwijk. De vlag vanwege de bevrijding wordt nog weerspiegeld in het inundatiewater. De hoeve van toen de Van Cappellenstichting overleefde WOII nog wèl goed!

Foto van de geïnnundeerde Parallelweg-zuid van Jan Paul uit Alphen a/d Rijn 1944/1945

'BIJPRODUCT' VAN WISSELTENTONSTELLING

Jan Paul scande voor de HVN naast de inundatiefoto's ook deze Nieuwerkerkse feestfoto met draaimolens in de Prins Alexanderpolder, kort na 1900 (dank!). De ooit drie daggeldershuisjes (inclusief koekoeksraam) en de boerderij van de familie Vis (links bovenaan) staan nóg aan de Schoolstraat (toen: Bermweg). De sloot op de voorgrond liep toen langs de Hoofdweg (daar nu Vrijheidslaan).

NU BATAVIER-TENTOONSTELLING 'HET KANAAL 1979-2013'

Veertig jaar geleden startten Rob en Fiet Stolk het Nieuwerkerkse huis-aan-huisblad *Het Kanaal*. Toen zij in 2003 stopten waren er 1169 nummers verschenen. In de vitrinekast liggen 'Kanalen' uit 1996, ook over de inundatie van 1944! Verder zijn er een Toen & Nu-boek met een selectie uit 1989 van die Kanaalrubriek en een jubileumboek van *25 jaar Het Kanaal* (oplage 10.000 ex.) uit 2004 te zien. De toenmalige directeur Ruud Rietveld overhandigde het eerste exemplaar aan burgemeester André Bonthuis in... de Oudheidkamer! Op de stalzolder werd toen een wisselexpositie *'25 jaar Het Kanaal - 25 jaar Nieuwerkerk'* geopend door Adri den Boer, omdat hij 25 jaar als columnist aan de krant was verbonden. (Een aflevering van mei 1995 over burgemeester Jas in bezettingstijd leidde zelfs tot de nieuwe straatnaam Vrijheidslaan!) Het uitgeven van de krant ging door tot begin 2013 (nr 1644). Door de jaren heen verschilde het verspreidingsgebied. Dé hoofdredacteur bleef HVN-lid Peter Schilthuizen.

Van de start van de HVN en de Oudheidkamer in 1992 tot zijn eigen faillissement toe gaf Het Kanaal daar publiciteit aan, in 2011 en 2012 ook in Capelle, ideaal voor de Oudheidkamer! Uitgever Blad was ook lang bedrijfsdonateur van de HVN.

Kanaal-exemplaren van 1979 tot in 2012 zijn ingebonden op het streekarchief aanwezig en de meeste ook in de HVN-Oudheidkamer (op de zolder van de wagenshuur). Er bleef na 2013 niets publiek digitaal bewaard. De rubriek *Toen & Nu* van Adri den Boer stond er van begin 1980 tot 23 januari 2013 in, 1224 keer. Werd de stop van de krant mede door de gemeentefusie veroorzaakt, waardoor drie vaste betaalde gemeenterubrieken (twee in *Het Kanaal*) door één werden vervangen, die in *Hart van Holland* kwam? Die krant kreeg vanaf 27 maart 2013 een rubriek *Oud+heden!* Dat zijn er ook al weer bijna 175.

De fusie had meer gevolgen voor de lokale nieuwsvoorziening, de LON van 1991 moest in 2010 direct Omroep Zuidplas worden.

Vaarverbod Ringvaart en Hennipsloot

ZUIDPLAS - In verband met de weersverwachting en de ijsgroei, heeft het hoogheemraadschap de Ringvaart van de Zuidplaspolder en de Hennipsloot voor alle scheepvaartverkeer gesloten. Dit om beschadiging aan de oevers te voorkomen.

Gemeente Zuidplas waarschuwt voor onterechte automatische incasso

ZUIDPLAS - De gemeente Zuidplas is vorige week tot actie overgegaan toen bleek dat een bedrijf onterecht uit naam van de gemeente automatische incasso's van

incasso onterecht 49,95 euro van rekening van inwoners uit Zuidplas afschreeft.

bankrekening van de gemeente Zuidplas terecht. U kunt binnen 56 (kalender) dagen verhaal bij een bankrekening

Kop van de laatste editie van 23-1-2013, met rechts een advertentie van Scheele over een oude huurwoning aan de Kortlandstraat van de vroegere arbeiderswoningbouwvereniging Ons Huis (€169.000 k.k. 'in 1 dag verkocht!')

VOLGENDE BATAVIER-EXPOSITIES

Burg Bonthuis applaudisseert...

De wisselexpositie **'10 JAAR STENENKRUISTER'** wordt ingericht tegen de onthullingsdatum van 27 november (2009) van het beeld-in-de-voortuin van Loek Bos bij de Batavier. Ook het model ervan dat toen aan Adrien Boer door schenker Henk Dijkgraaf (HD Projectrealisatie) aangeboden werd, wordt nu geëxposeerd, net als de Toen & Nu-afl levering nummer 1086: 'Opnieuw beeld stenenkruister' uit

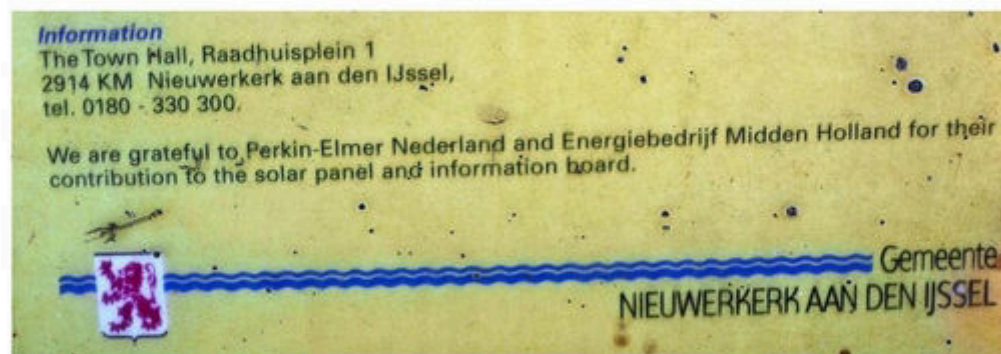
Het Kanaal. (Deze foto was in tegenstelling tot onthullingsfoto's nog niet opgenomen in de HVN-Nieuwsbrief van februari 2010.)

De tentoonstelling **'10 JAAR ZUIDPLAS GEWOON GRENZELOOS?'** volgt tegen 1 januari 2020 en loopt tot 3 april 2020. In 2020 bestaat de gemeente Zuidplas namelijk 10 jaar. Het College had in de Zomernota voorgesteld €139.000 vrij te maken voor feesten. De gemeenteraad heeft dit bedrag verlaagd naar €50.000, waarbij bij zoveel mogelijk al bestaande festiviteiten wordt aangehaakt. Deze Batavierexpositie was het HVN-plan al!

Naast gemeentelijk pr-spul en een **Zuidplascanon vanaf 2010** komt ook in beeld hoe de vroegere grenzen nu nog zichtbaar zijn....

* Op monumenten prijken in Zevenhuizen-Moerkapelle de schildjes van vóór 2010 nog en in Moordrecht en Nieuwerkerk mankeren ze nog steeds!

* Ook op het (verkleurde) gemeentelijke bord van de toeristische toplocatie 't laagste punt aan de Parallelweg-zuid vond de ZuidplASFusie nog niet plaats (en ging Energiebedrijf Midden Holland ook nog niet op in Eneco)!

Laagste-puntbord is nog van vóór 2010 (de foto van 2019)...

oudheidkamercollectie

UIT DE AANWINSTEN

Vrijwilliger Hans de Visser maakte voor boven de giftenkast in de Oudheidkamer een ingelijste, bij openingen verlichte pijl van door hemzelf geschonken nog Nederlandse muntjes. Mevr. V.d. Herik gaf oude ansichtkaarten. Dank!

Veevoedercoöperaties fuseerden tegen de klippen op: de Nieuwerkerkse met de Ouderkerkse en die weer met winnaar DE SAMENWERKING uit Haastrecht. Bij een volgende fusie daarvan in 1999 kregen de leden een beeld van een veevoedersjouwer. Bij de leden hoorde in Nieuwerkerk toen ook pluimveehouder Jongeneel uit de Pr. Beatrixstraat nog. Zijn zoon gaf dit beeld in april, dank!

Oud-vrijwilliger De Roode gaf bij een bezoek Contar-zakdoeken en 'n -stropdas! Van Paul Weyling werden jaargangen van *De IJssel- en Lekstreek* ontvangen; ze zijn deels in de Oudheidkamer en deels op het streekarchief gedeponeerd.

— Het Gemeentebestuur is voornem

AANVULLING HERKOMST VAN TWEE DORPSEIGEN AQUARELLEN

Over de inundatie-aquarel uit de vorige Nieuwsbrief (81) van Piet de Graaff wisten we dat de maker aan de 's-Gravenweg woonde.

We weten nu zijn verdere gegevens: Nieuwerkerk aan den IJssel 1918 - Apeldoorn 2000, en we kunnen nu ook een foto van hem plaatsen. Dat alles dankzij zijn dochter Anje uit Limburg en haar Nieuwerkerkse broer, die haar attendeerde op het gebruik van de inundatie-aquarel voor de persaankondiging van een open middag. Piet was de jongste van zes broers (verder Jan, Cor, Teun, Wim en Ab).

Zijn oudste broer Jan, omgekomen in WOII in de Javazee, staat op het Indiëmonument. Alle kinderen van Piet hebben nu foto's van de twee in HVN-bezit zijnde aquarellen van hem, ook van die van Klein Hitland, ooit een geschenk van veehouder J. Stam!

Piet de Graaff

DOCUMENTATIE BIJ GEËXPOSEERDE RAADHUISOBJECTEN 1988

Het Nieuwerkerkse pr-boekje 'Een nieuw Raadhuis een nieuw centrum' uit 1988 bevat deze zin met meer informatie over vorig jaar ontvangen kunst met het Raadhuis van 1928 en het oude station (tot 1988 bastion van Gemeentewerken): *'De Nieuwerkerkse kunstenaar Karin Althuizen beet het spits af met pentekeningen van de beide oude gebouwen: een geschenk van de ambtenaren.'* (Het boekje legt ook het raádsgegeschenk van 1988 uit: de gegraveerde wapenleeuwen op de toegangsdeuren. Zuidplas gooide die in 2010 al in de glasbak....) Een evt. gift uit 2019 van de raad van Zuidplas (27 m/v) is niet bekend!

MAAIEN MET 2PK

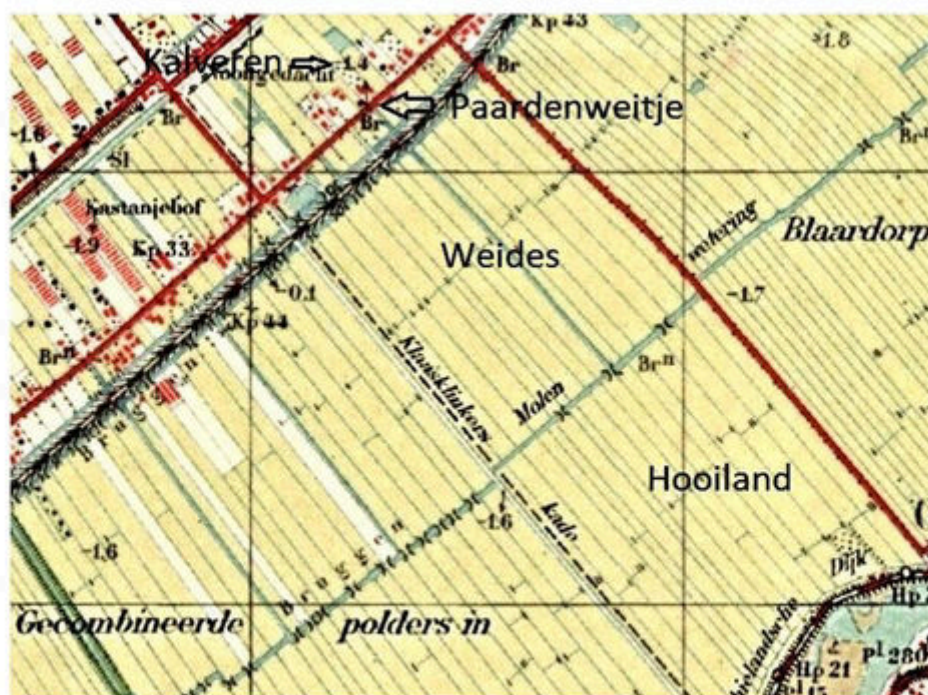
Inleiding

In de vorige nieuwsbrief hebben we de door paarden getrokken werktuigen voor de hooibouw op boerderij *Nooit Gedacht* geïntroduceerd. Die zijn gebruikt in de periode tussen 1950 en 1963. Vóór die tijd was het overwegend handwerk met de zeis, de hooiriek en de hooivork als belangrijkste hulpmiddelen. En natuurlijk met menskracht, veel menskracht. Het paard diende van oudsher de hooiwagen te trekken tussen het hooiland en de hooiberg tijdens de hooitijd. We gaan er nu wat dieper op in hoe de nieuwe hulpmiddelen in de praktijk ingezet werden en wat daarbij verder kwam kijken.

Ook dit keer is dankbaar gebruikgemaakt van de herinneringen van Wim Molenaar, die met wijlen zijn broer Maarten de boerderij goeddeels bestierde. Vader Molenaar liet (later) de dagelijkse gang van zaken op de boerderij graag over aan de tweelingbroers, voorzover het werk dat toeliet. De nieuwe maaier, schudder en sleepark maakten dat het hooien veel efficiënter en sneller gedaan kon worden. Het op de kar laden van het hooi moest nog met de ouderwetse hooivork, evenals het inschuren in de hooiberg. Echter, een aantal mensen (dagloners) die met de zeis werkten werden overbodig. Nochtans bleef het veel werk en zeker een week of twee, meestal in de hooimaand juli, moesten alle zeilen bijgezet worden om de gehele klus te klaren. Het weer moest ook meewerken. Er was minstens een droge periode van een week nodig om het hooi zo droog mogelijk in de hooiberg te krijgen.

Hooiland en het paardenweitje

Boerderij *Nooit Gedacht* had het meeste weiland aan de andere kant van de toenmalige spoorbaan (1855-1953), de huidige Schielandweg. In de loop der jaren wisselden er wel eens kavels, maar op onderstaand topografisch kaartje van rond 1950 is globaal te zien wèlk land wáárvoor werd gebruikt. De koeien werden meestal geweid op het land tussen de spoorbaan en de Molenwetering. Dat was ongeveer het land waar zich nu een deel van de golfbaan bevindt. De overweg bij het toenmalige station Ouderkerk gaf toegang tot het Ouderkerkselaantje, dat naar naar het veerpontje liep. Dit gaf ook toegang tot de kavels van *Nooit Gedacht*.

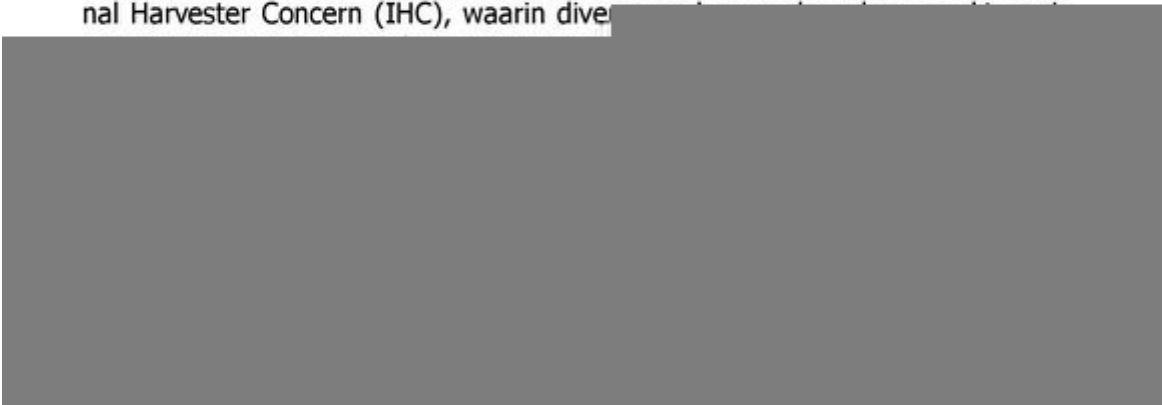

Gebruik weides boerderij *Nooit Gedacht*

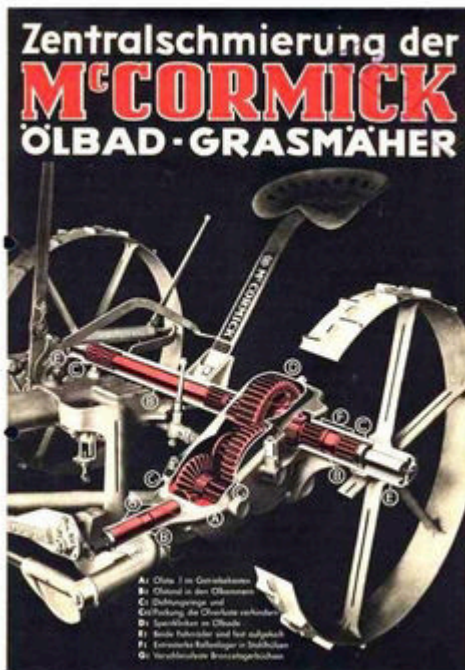
Er was ook een eigen onbewaakte overweg in de richting van Capelle, die op de topografische kaarten echter niet voorkomt, omdat die officieel niet bestond. Het land was ook met een vlet (schouw) te bereiken via een tunneltje onder de spoorlijn. Hiermee konden volle melkbussen op een rustigere wijze worden vervoerd dan met een schuddende wagen. De koeien werden het liefst zo dicht mogelijk bij de boerderij geweid, met het oog op de rijtijd met paard en wagen. Het weiland tussen de Molenwetering en de Groenendijk werd in het algemeen als hooiland benut. Op het stukje weide tussen de boerderij en de ringvaart stonden meestal de kalveren en het jongvee. De paarden stonden in een apart paardenweitje aan de 's-Gravenweg, pal tegenover de oprit naar *Nooit Gedacht*. Dit kaveltje ligt er nog net zo bij als honderd jaar geleden en is met knotwilgen omzoomd. Voordeel was dat de paarden snel konden worden opgehaald en ingespannen. Als ze in het weiland achter de boerderij stonden, richting de ringvaart, hadden ze de neiging om naar de ringvaart te lopen, en dat kostte dan weer extra tijd om ze op te halen. Ook zijn paarden zindelijke dieren, in die zin dat ze niet graag grazen tussen de koeienvlaaien. Op het paardenweitje deden ze ook hun eigen behoeften in een hoekje waar ze verder niet graasden. Verder hebben paarden baat bij andere soorten gras dan koeien, zoals klaver, in verband met een ander soort spijsvertering. De broers Molenaar vonden het verder maar niets om paarden tussen de koeien te laten lopen vanwege de rommelige aanblik en de onrust tussen de dieren.

Werken met de maaibalk

De maaibalk was een Amerikaanse uitvinding. Er waren rond 1830 meerdere uitvinders bezig met het bedenken van manieren om de eindeloze graan- en grasvlaktes mechanisch te maaien om menskracht te reduceren. De Amerikaan Cyrus Mc Cormick, zoon van een smid, wist in 1831 een eerste paardgetrokken maaimachine te maken. Een andere Amerikaan, Hussey, was het die de maaibalk verzon, in feite een grote tondeuse zoals kappers die al gebruikten. Hussey patenteerde dit principe, en wist een betere maaier te produceren dan het model van Mc Cormick. De laatste ging niet bij de pakken neerzitten; hij bleef zijn apparaat verbeteren, en op een gegeven moment kocht hij Husseys patent, om vanaf 1850 in een fabriek in Chicago zijn maaiers in serie te gaan produceren. Na de dood van Cyrus Mc Cormick ging de fabriek in 1902 op in het International Harvester Concern (IHC), waarin diverse

Aandrijvingsmechanisme in oliebad en een tweepaards-maaibalk

Het manoeuvreren met twee paarden was een kunst op zich. Op Hitland met al zijn sloten was het niet mogelijk de aflopende kanten en hoekjes ook met de maaibalk te doen. Wim was handiger met mensen en maaide daarom de grote stukken, Maarten was het meest bedreven met de zeis en deed daarmee dan de overblijvende stukjes. Net zoals de zeis regelmatig geslepen en gewet moest worden, vergde de maaibalk ook zijn onderhoud. Per bunder (hectare) maaien moest er een nieuwe set geslepen mesjes in en moest er opnieuw worden gesmeerd. De slijpstenen die nu nog bij de Oudheidkamer staan, getuigen ervan. Een set mesjes was al gauw een uurtje slijpen en de balk weer in elkaar zetten kostte een half uur.

Volgens normbladen van het Landbouwschap vergde het maaien van 1 hectare met een tweepaards-maaier door één persoon circa 3,1 uur. Met het slijpen en vervangen van de mesjes erbij liep dat dan op tot bijna 5 uur per hectare. Maar dat was toch nog ongeveer drie maal zo snel als vier mannen (het was geen vrouwenwerk...) met de zeis konden maaien! En natuurlijk moest ook de zeis regelmatig worden gewet en van bramen ontdaan worden (ook wel haren genoemd). Het gras maaien en netjes in zwaden leggen, was een eerste stap.

In de volgende Nieuwsbrief beschrijven we hoe het proces verderging. Het gaat dan over schudden, wiersen, opperen en inschuren.

(Brord van Westing)

MONUMENTEN ETCETERA

HET RIJKSMONUMENT GEERTRUIDA-HOEVE (1^e Tochtweg 25)...

...verkommert verder, terwijl B&W nog steeds weinig 'handhaven'. Van evt. ruimtelijk inpassen van wooneenheden voor demente bejaarden door een potentieel nieuwe eigenaar/ontwikkelaar vernemen we niets meer....

GEMEENTELIJKE 'MUSEALE TRAP' OP KLEIN HITLAND IS IN MEI...

...vervangen door straatwerk en de infoborden zijn weer toegankelijk!

IN HITLAND ZORGEN OM 'WIELEN' EN ESSEMOLENFUNDAMENT

De HVN-ers Knoester en Van der Glas stonden in het AD van 21 september 2018 op de foto voor het met riet volgegroeide beroemde wiel van 1682 (IJsseldijk). *'De historische vereniging gaat bij het recreatieschap aandringen op spoedig onderhoud en herstel'*, zo stond er ook. Dat gebeurde intussen, gecombineerd met een vervolg over het fundament van de onderste Essemolen! Met de op verzoek van het schap in 2017 geleverde gegevens voor een infobord op de picknickplaats is nog niets gedaan! A-historisch is hoe nalaten van onderhoud van de wielen wordt goedgepraat op de website www.parkhitland.nl/de-wielen/: *'Daarom worden ze tegenwoordig ook wel 'verlandingsplasjes' genoemd. Misschien dat er over enkele jaren helemaal geen water meer in die Wielen staat, als gevolg van bodemverhoging.'*

AANPASSEN INLEIDING VAN MONUMENTENLIJST OP INTERNET...

...kan sinds de vaststelling van de gemeentelijke lijst door B&W eind 2015.

HET HEK VAN DE OUDE BEGRAAFPLAATS (gemeentelijk monument)...

...kreeg nog steeds niet de in 2011 toegezegde schilderbeurt. Op de HVN-herinneringsbrief van 15 november 2018 volgde slechts een ontvangstbevestiging!

EEN GRAFMONUMENTENLIJST NAAR DE VERORDENING UIT 2012...

...kreeg en krijgt geen prioriteit, terwijl de historische verenigingen als dienstverlening er al aanzetten voor gaven. De HVN zond in 2018 tevergeefs een herinnering. Een bijlage van de Cultuurvisie noemt grafstenen nu wel *'Erfgoedstrooigoed'*, maar vermeldt niets over het uitvoeren van de raadsbelofte van 2012.

MONUMENTENSCHILDJES MANKEREN NOG IN NIEUWERKERK...

... en Moordrecht, terwijl die van Zevenhuizen-Moerkapelle daar nog prijken.

ERFGOEDNOTA EN TRANSITIE VAN DE MONUMENTENCOMMISSIE...

...naar een Erfgoedcommissie volgen later, terwijl zittingstermijnen van commissieleden al zijn overschreden. Vacaturevervulling wacht er ook op!

PUBLICATIES

* In de rubriek OUD+heden in *Hart van Holland* verschenen als Nieuwerkerkse publicaties:

- **Hoofdweg had vele gezichten**, naar aanleiding van de lopende reconstructie. (10/4)

- **Nieuwerkerkse elektriciteitsbedrijf: streng in 1945**, over een kaart voor in de meterkast over de gerantsoeneerde 'hervatting electriciteitslevering'. (8/5)

GEMEENTE - ELECTRICITEITSBEDRIJF
NIEUWERKERK A. D. IJSEL

HERVATTING ELECTRICITEITSLIVERING

Volgens bekendmaking van het Ministerie van Handel en Nijverheid is besloten, dat een begin zal worden gemaakt met de hervatting van de levering van Electriciteit aan particuliere verbruikers.

Zoals tot nu toe gebruikelijk, zullen de rantsoenen worden vastgesteld voor perioden van omstreeks 60 dagen, liggende tusschen twee meteropnemingen.

VOOR ALLÉ VERBRUIKERS IN NIEUWERKERK AAN DEN IJSEL GELDEN DE VOLGENDE RANTSOENEN:

voor de periode Januari	/Februari 22 kWh.
„ „ „ Maart	/April 16 kWh.
„ „ „ Mei	/Juni 9 kWh.
„ „ „ Juli	/Augustus 9 kWh.
„ „ „ September/October	18 kWh.
„ „ „ November/December	26 kWh.

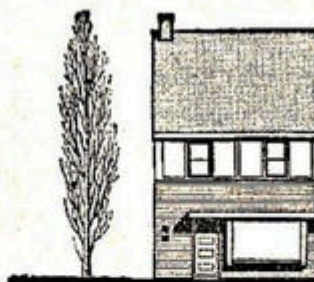
Alle vroegere rantsoenen zijn hiermede vervallen, behoudens de bijzondere rantsoenen die in de periode der gedeeltelijke electriciteitsvoorziening sinds Mei j.l. zijn verstrekt. OVERIGENS GELDT VOOR IEDEREN VERBRUIKER EEN ALGEMEEN RANTSOEN VOLGENS BOVENSTAANDE GEGEVENS.

- **Peilschaaldelen Snellesluizen bewaard**, over dat van de in 1829 door de Nieuwerkerker Gerrit Keij gebouwde bovenste Snellesluis bij de sloop in 1987 vier gave delen werden gespaard en nu in het Abraham Kroesgemaal prijken! Het verzacht de recente vernieling van de peilschaal uit de benedensluis. (19/6)

- **Nieuwerkerks toppunt: 50 jaar hoogbouw**, over de bomenbuurt, het besluit van de Nieuwerkerkse woningbouwvereniging *Ons Huis* om het gemeentelijk woningbezit over te nemen, over de latere opoffering ervan aan de bovenlokale stichting Vestia en over de uitverkoopplannen daarvan. (3/7)

- Van **Dorrestein tot Nesselande-Oost**, over de expositie *Modern Nederland 1963 - 1989* in een museum in Den Bosch met in een vitrine een advertentie van Eurowoningen voor ook meander- en drive in-woningen in Dorrestein (14/8)

* In het *Verleden Tijdschrift* nr 137 van Oud Zevenhuizen-Moerkapelle verscheen van Adri den Boer: '1694: niet-uitgevoerde "Dijkage" van Zevenhuizen', een eerste plan voor drooglegging van óók de (voormalige) Zuidplas (zie vorige HVN-nieuwsbrief).

NIEUWERKERK A/D IJSSEL
(type „meander“)

Basismaat: 620 breed x 900 diep
woonkamer: 510 x 365/451 x 343
keuken: 317 x 250
slaapkamers: 600 x 346, 300 x 297,
300 x 296, 550 x 390.
Prijzen v.a. f 65.500,- vrij op naam.
Maandelijkse termijnen v.a. f 435,-

DE SCHATKAMER

**'DE SCHATKAMER' NU OP
INTER**

HISTORALIA

NU DAVIDSSTER BIJ GEDENKI'

De HVN wordt financieel gesteund door:

- gemeente Zuidplas (en komt met bijdragen en links voor op de gemeentelijke websites www.zuidplas.nl en www.beleefzuidplas.nl)

Bos Nieuwerkerk Schoorsteenbouw

Autobedrijf Van Reeuwijk

Makelaar Legendijk

Leefgoed De Olifant

Restaurant De Rode Leeuw (Capelle a/d IJssel)

Venrooy tandtechniek

**TUINPLANTENCENTRUM
Van der Dussen**

Tuinplantencentrum Van der Dussen

Hoogerwaard Advies & onderhoud

Vormgeving en fotobewerking:

Mieke den Boer-Snoei

Oplage:

275